

26.10.2011

Dnro 3320/4/10

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Riitta Länsisyrjä

KATTILA EI OLE KIELLETTY KÄSIMATKATAVARA

1 KANTELU

Kantelija arvostelee sitä, että Helsinki-Vantaan lentoaseman turvatarkastaja 30.8.2010 suoritetun turvatarkastuksen yhteydessä poisti kantelijan käsimatkatavaroista teräskattilan. Kantelija totesi, että kattila ei ollut esine, joka Komission asetuksen (EU) N.o 185/2010 mukaan olisi kielletty. Hän valitti tarkastajien esimiehelle, joka vahvisti turvatarkastajan menettelyn oikeellisuuden.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin Finavia Oyj:n ja turvatarkastuspalvelujen järjestäjän, SOL Palvelut Oy:n selvitys sekä Liikenteen turvallisuusviraston lausunto.

SOL Palvelut Oy:n selvityksen mukaan asiakasta oli kehotettu viemään laukku ruumaan, mutta ilmeisesti asiakas ei ollut näin toiminut ja esine oli poistettu kiellettyjen aineiden ja esineiden listan mukaisesti tylppänä esineenä, jolla voidaan tuottaa vakava vamma.

Finavia Oyj:n mukaan komission asetuksen 185/2010 lisäys 4-C sisältää vain esimerkkiluettelon vakavan vamman tuottamiseen soveltuvista esineistä. Jälkikäteen arvioiden asiassa tehtiin mahdollisesti virheellinen tulkinta. Kun komissio ei laadi tyhjentyviä listoja esineistä, ei Finaviakaan voi niitä laatia.

Liikenteen turvallisuusvirasto toteaa lausuntonaan, ettei teräskattilaa tai mitään sentyypistä esinettä ole mainittu säädöskohdassa.

3 RATKAISU

3.1 Oikeusohjeet

Ilmailulain (1194/2009) 102 §:n mukaan turvatarkastuksen suorittamisesta säädetään turvaasetuksessa ja sen nojalla annetuissa komission asetuksissa. Turvatarkastuksen saa suorittaa henkilö, joka on suorittanut tämän luvun ja turva-asetuksen mukaisen koulutuksen ja jonka Liikenteen turvallisuusvirasto on turvatarkastajaksi hyväksynyt.

Turvataarkastukset on suoritettava niin, ettei niistä aiheudu tarpeetonta haittaa tarkastettavalle henkilölle, tavaralle tai kohteelle. Tarkastuksilla ei saa tarpeettomasti vaikeuttaa tai häiritä lentoliikennettä eikä lentoasemalla tapahtuvaa muuta toimintaa.

Lain 103 §:n mukaan turva-asetuksen, sen nojalla annettujen komission asetusten sekä tämän luvun mukaan lentoasemalla edellytettävistä siviili-ilmailun turvaamiseen tähtäävistä toimenpiteistä ja järjestelyistä vastaa lentoaseman pitäjä, jollei vastuuta näistä toimenpiteistä ja järjestelyistä ole säädetty viranomaiselle, lentoliikenteen harjoittajalle tai muulle toiminnanharjoittajalle. Lentoliikenteen harjoittaja ja valvottu edustaja vastaavat järjestämistään rahdin tai muun ilma-aluksessa kuljetettavan tavarantoiminnan turvatarkastuksista.

Menettelyistä lentoaseman pitäjän, lentoliikenteen harjoittajan tai muun toiminnanharjoittajan hoitaessa julkista hallintotehtävää säädetään hallintolaissa, sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa, kielilaissa, viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja arkistolaissa. Lentoaseman pitäjän, lentoliikenteen harjoittajan tai muun toiminnanharjoittajan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Päätökseen saa vaatia oikaisua Liikenteen turvallisuusvirastolta 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Päätöstä on kuitenkin noudatettava oikaisuvaatimuksesta huolimatta, jollei Liikenteen turvallisuusvirasto toisin määrää. Liikenteen turvallisuusviraston oikaisuvaatimuksen johdosta antamaan päätökseen saadaan hakea muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 300/2008 täytäntöönpanemiseksi annetun Euroopan komission asetuksen (EU) N:o 185/2010, annettu 4 päivänä maaliskuuta 2010, yksityiskohtaisista toimenpiteistä ilmailun turvaamista koskevien yhteisten perusvaatimusten täytäntöönpanemiseksi lisäys 4-C on seuraavan sisältöinen:

MATKUSTAJAT JA KÄSIMATKATAVARAT

LUETTELO KIELLETYISTÄ ESINEISTÄ

Sanotun rajoittamatta asianmukaisten turvallisuussääntöjen noudattamista, matkustajat eivät saa tuoda turvavalvotuille alueille tai ilma-alukseen seuraavia esineitä:

- a) ampuma-aseet, tuliaseet ja muut laitteet, joilla laukaistaan ammuksia
- laitteet, joita voidaan tai jotka vaikuttavat siltä, että niitä voidaan käyttää vakavan vamman tuottamiseen laukaisemalla ammus, mukaan luettuina seuraavat:
 - kaikenlaiset tuliaseet, esimerkiksi pistoolit, revolverit, kiväärit ja haulikot
 - leluaseet ja tuliaseiden jäljitelmät, joita voi erehtyä pitämään oikeina aseina
 - tuliaseiden osat lukuun ottamatta kiikarit
 - paineilma- ja hiilidioksidiaseet, esimerkiksi pistoolit, kiväärit ja kuula-aseet
 - valopistoolit ja starttipistoolit
 - jouset, varsijouset ja nuolet
 - harppuuna- ja keihäsaseet
 - lingot ja ritsat
- b) tainnutuslaitteet
- laitteet, jotka on erityisesti suunniteltu tainnuttamiseen tai lamaannuttamiseen, mukaan luettuina seuraavat:
 - sähköshokkilaitteet, esimerkiksi sähköpistoolit, etälamauttimet ja sähköpamput
 - tainnuttimet ja pulttipistoolit
 - kemikaalit, kaasut ja suihkeet, joilla voi vammauttaa tai tehdä toimintakyvyttömäksi, esimerkiksi turvasuihkeet, pippurisumutteet, paprikasumutteet, kyynelkaasu, happosumutteet ja eläinkarkotteet

- c) teräväkärkiset tai teräväreunaiset esineet
- teräväkärkiset tai teräväreunaiset esineet, joita voidaan käyttää vakavan vamman tuottamiseen, mukaan luettuina seuraavat:
 - halkaisuvälineet, esimerkiksi kirveet ja halkaisuveitset
 - jäähakut ja -naskalit
 - partakoneenterät
 - pahviveitset
 - veitset, joiden terän pituus on yli 6 cm
 - saksot, joiden terien pituus navasta mitattuna on yli 6 cm
 - taistelulajeissa käytettävät teräväkärkiset tai teräväreunaiset välineet
 - miekat ja sapelit
- d) työkalut
- työkalut, joita voidaan käyttää vakavan vamman tuottamiseen tai joilla voidaan uhata ilma-aluksen turvallisuutta, mukaan luettuina seuraavat:
 - sorkkaraudat
 - porat ja poranterät, mukaan luettuina johdottomat kannettavat porakoneet
 - työkalut, joissa on yli 6 cm pitkä terä tai varsi, jota voi käyttää aseena, esimerkiksi taltat ja ruuvitaltat
 - sahat, mukaan luettuina johdottomat kannettavat moottorisahat
 - puhalluslamput
 - naulaimet
- e) tylpät esineet
- esineet, joita voidaan käyttää vakavan vamman tuottamiseen, kun niitä käytetään lyöntiaseina, mukaan luettuina seuraavat:
 - pesäpallomailat
 - nuijat ja patukat, esimerkiksi poliisin pamput
 - taistelulajeissa käytettävät välineet
- f) räjähteet ja sytyttävät aineet ja laitteet
- räjähteet ja sytyttävät aineet ja laitteet, joita voidaan tai jotka vaikuttavat siltä, että niitä voidaan käyttää vakavan vamman tuottamiseen tai ilma-aluksen turvallisuuden vaarantamiseen, mukaan luettuina seuraavat:
 - ammukset
 - räjähdysnallit
 - sytyttimet ja sytytyslangat
 - räjähtävien laitteiden jäljitelmät
 - miinat, kranaatit ja muut sotilasräjähteet
 - ilotulitteet ja muu pyrotekniikka
 - savusäiliöt tai savupanokset
 - dynamiitti, ruuti ja muovailtavat räjähteet.

3.2

Arviointi

Totesin 8.6.2009 antamassani päätöksessä (dnrot 1242/4/07, 1447/2/07 ja 1223/2/08) koskien turvatarkastuksia Helsinki-Vantaan lentokentällä, että turvatarkastuksessa tarkastaja käyttää julkista valtaa puuttuessaan henkilöiden perustuslaissa turvattuun koskemattomuuteen. Kun otetaan huomioon ilmailulain sääntely, turvatarkastusten järjestäminen on selvästi julkisen hallintotehtävän hoitamista. Tuo arvio perustui samansisältöiseen tuolloin voimassa olleen ilmailulain 102 §:ään.

Tarkastustoiminta ei ole hallintolaissa tarkoitettua hallintoasian käsittelyä, mutta hallintolaista ilmeniviä hyvän hallinnon periaatteita on noudatettava myös tosiasiallisessa julkisen vallan käyttämisessä. Hallintolain 6 §:n mukaisesti asiakkaiden kohtelun on oltava tasapuolista. Toimivaltaa on käytettävä yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa

suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Toimien on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia.

Tässä asiassa on erityisesti arvioitava turvatarkastajan menettelyä suhteellisuusperiaatteen kannalta. Suhteellisuusperiaatteen kannalta on olennaista, että toimen on oltava asianmukainen, tarpeellinen ja oikein mitoitettu sen tavoitteen kannalta, johon kyseisellä toimella pyritään.

Velvoittavassa komission asetuksessa todetaan, että turvavalvotulle alueelle tai ilma-alueeseen ei saa tuoda tylppiä esineitä, joita voidaan käyttää vakavan vamman tuottamiseen, kun niitä käytetään lyömiseen. Tämä säännös jättää siis turvatarkastajalle harkintavaltaa arvioitaessa kiellettyjä esineitä. Harkinnassa tulee kuitenkin ottaa huomioon, että esimerkiksi luettelo sisältyy ainoastaan lyömiseen nimenomaisesti tarkoitettuja välineitä. Kantelijalta poistettu teräskattila ei ole esimerkkiluettelossa tarkoitettujen esineiden kaltainen esine eivätkä sen ominaisuudet poikkeava vammien tuottamiseen soveltuvuuden kannalta monesta muusta käsimatkatavarana sallitusta esineestä, kuten tietokoneesta tai metallisalkusta.

Saadun selvityksen mukaan kantelijalle oli varattu tilaisuus jättää laukkunsa lentokoneen ruumassa kuljetettavaksi, mutta kanteluasiakirjoista ei ilmene menettelikö hän näin. Tästä matkustajalle lisävai-
vaa ja mahdollista viivästystä aiheuttavasta mahdollisuudesta huolimatta katson, että turvatarkastajan menettely oli hyvän hallinnon suhteellisuusperiaatteen vastaista.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä esittämäni käsityksen turvatarkastajan menettelyn virheellisyydestä SOL Palvelut Oy:n ja Finavia Oyj:n tietoon ja vastaisessa turvatarkastustoiminnassa huomioon otettavaksi.